

Η Ψυχιατρική και η σεξουαλική ζωή Στη σύγχρονη κοινωνία

Σε όλες τις κοινωνίες αναπτύσσονται μηχανισμοί για τη ρύθμιση των διαφορετικών αναγκών που εκφράζονται σε ατομικό επίπεδο. Τέτοιοι μηχανισμοί είναι τα ήθη και τα έθιμα - και όχι μόνο π.χ., η κοινωνία Θεσπίζει τελετουργίες πένθους για να διευκολύνει την εκτόνωση της θλίψης, είτε τελετουργίες χαράς π.χ. σε γάμους, βαφτίσεις κ.λπ. για τις ευχάριστες επίσης εκδηλώσεις. Παρομοίως, θεσπίζει κανόνες για τη ρύθμιση της επιθετικότητας και της σεξουαλικότητας. Σε αυτούς τους μηχανισμούς, η Θρησκεία συμπληρώνει με δικούς της κανόνες και τελετουργίες τη ρύθμιση της επιθετικότητας («ου φονεύσεις») και της σεξουαλικότητας («ου μοιχεύσεις»). Μέσα από αυτές τις ρυθμίσεις η κοινωνία έλεγχε τις συμπεριφορές των μελών της με τιμωρίες, όπως π.χ. στον βιασμό (νόμοι Χαμουραμπί, νόμοι Γόρτυνας, αλλά και σύγχρονοι νόμοι), είτε από την πλευρά της θρησκείας ορίζοντας μερικές συμπεριφορές ως αμαρτία.

Η ιατρική επίσημα, επί μακρόν, δεν είχε ασχοληθεί με τη σεξουαλική λειτουργία, γιατί μέχρι σήμερα δεν έχει αναφερθεί νόσημα που αιτιοπαθογενετικώς να συνδέεται άμεσα με τη μη τέλεση της σεξουαλικής πράξης.

Στις αρχές του 18ου αιώνα, ο διάσημος στην εποχή του Σουηδός γιατρός Tissot δημοσίευσε μια μονογραφία με τίτλο «Aunanism», από όπου καθιερώθηκε και ο όρος αυνανισμός. Στο πόνημα αυτό, ο Tissot ανέφερε ότι ο αυνανισμός, εκτός του ότι ήταν αμαρτία, επιπλέον προκαλούσε θάμβος της όρασης, τρεμούλες στα χέρια, δυσκολίες συγκέντρωσης κ.ά., με άλλα λόγια ήταν επιβλαβής στην υγεία. Λόγω του επιστημονικού κύρους που απελάμβανε ο Tissot, οι απόψεις του γρήγορα έκαναν τον γύρο της Ευρώπης και αναστάτωσαν τους γονείς και όχι μόνο. Μερικοί γιατροί της εποχής στην προσπάθειά τους να διασταυρώσουν τις απόψεις του Tissot μελέτησαν το φαινόμενο του αυνανισμού στα άσυλα, οπότε απέδωσαν την ασθένεια των νοσηλευομένων στα ιδρύματα αυτά στον αυνανισμό. Όπως γίνεται φανερό, είχε πια πυροδοτηθεί το επιστημονικό ενδιαφέρον όχι μόνο για τον αυνανισμό, αλλά για ολόκληρη τη σεξουαλική λειτουργία, η οποία άρχισε να γίνεται αντικείμενο ιατρικών μελετών. Γι' αυτό, ο επόμενος (19ος) αιώνας ανέδειξε μια γενιά σεξολόγων, οι οποίοι προσπάθησαν να κατατάξουν, να ορίσουν, να ερμηνεύσουν διάφορες εκδηλώσεις της σεξουαλικής ζωής. Αυτή η κληρονομιά φτάνει ως τον 20ό αιώνα, οπότε στο πρώτο μισό κυριαρχούν οι απόψεις του Havelock Ellis (1859-1939), του van de Velde (1873-1937) και φυσικά του Freud. Ακολουθεί ο Alfred Kinsey (1894-1956), ζωολόγος, και οι συνεργάτες του, οι οποίοι μελέτησαν συστηματικά την ανθρώπινη σεξουαλική συμπεριφορά.

Στις αρχές της δεκαετίας του '60 κυκλοφορεί το περίφημο «χάπι», το πρώτο αντισυλληπτικό από το στόματος για τις γυναίκες, το οποίο εμφανίστηκε στην αγορά σαν το χάπι που προστατεύει τις γυναίκες από τις ανεπιθύμητες εγκυμοσύνες με πολύ υψηλό δείκτη αξιοπιστίας. Αυτό άλλαξε τη στάση των γυναικών ως προς τη σεξουαλικότητα. Την περίοδο αυτή κυριαρχούσε το σύνθημα «ευχαρίστηση χωρίς λύπη». Κατά τη δεκαετία αυτή, ο Δυτικός κόσμος έγινε μάρτυρας ενός μετασχηματισμού της σεξουαλικότητας, που ξεκίνησε με τη γνωστή «σεξουαλική επανάσταση», ένα γενναίο μύθο της πρόσφατης ιστορίας μας, η οποία προκάλεσε την «εν θρόνιση του βασιλιά σεξ». Οι δύο επόμενες δεκαετίες επαναξιολογούν και επαναπροσδιορίζουν τον ρόλο της σεξουαλικής λειτουργίας. Έτσι, στις τελευταίες δεκαετίες του 20ού αιώνα παρουσιάστηκαν μεγάλες αλλαγές στις σεξουαλικές πεποιθήσεις και τα ήθη. Δεν Θεωρείται πια το σεξ που δεν αποβλέπει στην αναπαραγωγή ως αμαρτία. Οι ιατρικές υπηρεσίες μάλλον ενθαρρύνουν την τάση η σεξουαλική λειτουργία να γίνει αποδεκτή για την αναπαραγωγή, αλλά και ως μέρος της υγιεινής αλληλεπίδρασης των ατόμων και της σχέσης τους.

Αυτή η μεταβολή συνοδεύθηκε από μεγαλύτερη αποδοχή της ποικιλομορφίας των ανθρώπινων σχέσεων και της σεξουαλικής έκφρασης. Αυτές οι μεταβολές αντανακλώνται στο ταξινομικό σύστημα της Αμερικανικής Ψυχιατρικής Εταιρείας έτσι το Στατιστικό και Διαγνωστικό Εγχειρίδιο των Ψυχικών διαταραχών, που πρωτοδημοσιεύθηκε το 1952, περιέγραφε σεξουαλικές συμπεριφορές που χρειάζονται «θεραπεία», οι οποίες προηγουμένως εθεωρούντο ως ηθικά απαράδεκτες. Οι ομοφυλόφιλοι π.χ. που προηγουμένως εθεωρούντο αμαρτωλοί χαρακτηρίστηκαν άρρωστοι. Εισαγωγές σε ψυχιατρεία, ορμονοθεραπείες, ευνουχισμοί, χρησιμοποιήθηκαν για να αποβληθούν

οι μη επιθυμητές σεξουαλικές συμπεριφορές, χειρισμοί που ανακόπηκαν, όταν το 1973 η Αμερικανική Ψυχιατρική Εταιρεία αποφάνθηκε ότι η ομοφυλοφιλία δεν είναι παθολογική.

Τελευταίως, η ιατρική ενασχόληση γύρω από τη σεξουαλική συμπεριφορά, επικεντρώθηκε στη σεξουαλική απόλαυση. Οι «ειδικοί» αξιολογούν το σεξ ως το κέντρο της υγιούς ζωής και γράφονται άρθρα που αναφέρονται στο «σωστό» τρόπο διαδικασίας για να «τον/την ευχαριστήσετε». Άνδρες και γυναίκες ενθαρρύνονται να παρατείνουν τη διάρκεια της σεξουαλικής τους δραστηριότητας, ανεξάρτητα από την επιθυμία. Χάπια για τη Θεραπεία της στυτικής δυσλειτουργίας ή για την παράταση της στύσης γίνονται μεγάλες φαρμακευτικές επιτυχίες. Οι άνδρες επιδιώκουν την τελειότητα του Πρίαπου ωστόσο, η εμμονή μας με τη σεξουαλική ικανοποίηση έχει αναμφίβολα αυξήσει τις προσδοκίες των ανθρώπων και έχει αυξήσει την αίσθηση ανικανότητας. Αρκετοί άνδρες με στυτικές διαταραχές ευγνωμονούν καθημερινά τις φαρμακευτικές εταιρείες για τις προσπάθειές τους όμως, άλλοι που Θεωρούσαν φυσιολογική τη σεξουαλική τους επιθυμία, που τώρα γίνεται μη αποδεκτή, νιώθουν δυσαρεστημένοι με τη σεξουαλική τους ζωή έτσι καταλήγουμε σε ό,τι ονομάζεται «τυραννία της σεξουαλικότητας».⁴

Οι γυναικολόγοι επίσης είναι πρόθυμοι να διευκολύνουν τη σεξουαλική απόλαυση και να βελτιώσουν την αισθητική εμφάνιση των γεννητικών οργάνων. Εκτός από την παραδοσιακή επισιοτομία (... οι «έξτρα βελονιές για τον σύζυγο»), όπως την αναφέρουν οι γυναικολόγοι, αναπτύσσονται νέες τεχνικές που περιλαμβάνουν: Λιποαναρρόφηση των υπερμεγέθων χειλέων του αιδοίου, πλαστική των χειλέων, αλλαγή θέσης της κλειτορίδας, σφίξιμο των μυών του κόλπου και των υποκειμένων ιστών, μείωση με λείζερ του πλεονάζοντα κολπικού βλεννογόνου κ.ά. Σε όλα αυτά Θα πρέπει να προστεθεί και η ορμονοθεραπεία υποκατάστασης, που ορισμένες φορές χρησιμοποιείται ως ελιξίριο νεότητας (πρόσφατα στις ΗΠΑ δόθηκε εντολή διακοπής μιας ερευνητικής εργασίας που παρακολουθούσε γυναίκες που υποβάλλονταν σε ορμονοθεραπεία υποκατάστασης, γιατί εμφανίσθηκαν αυξημένα επίπεδα ανεπιθύμητων ενεργειών). Αν στα παραπάνω προστεθούν και οι μεταβολές που προκαλούνται από τη διαδικασία της εξωσωματικής γονιμοποίησης, στην οποία π.χ. ένας χορηγός σπέρματος, μία χορηγός ωαρίων, μια αναπληρωματική μητέρα, και οι μελλοντικοί "κοινωνικοί γονείς" ενός παιδιού είναι διαφορετικά πρόσωπα, Θα μπορούσε να φανταστεί κάποιος ότι στο μέλλον η γονιμοποίηση Θα μετατοπιστεί πλήρως στο εργαστήριο και θα εναποτεθεί στις προγεννητικές διαγνωστικές ικανότητες των ειδικών αναπαραγωγής. Όλα αυτά και άλλα που συντελούνται σε άλλους τομείς της ανθρώπινης συμπεριφοράς μάς υποδηλώνουν ότι βρισκόμαστε μπροστά σε μεταβολές των διαπροσωπικών σχέσεων, οι οποίες με τη σειρά τους Θα επηρεάσουν τις οικογενειακές και ακολούθως τις κοινωνικές σχέσεις.

Η συμβολή της Ψυχιατρικής στη διεύρυνση των γνώσεών μας γύρω από τη σεξουαλική λειτουργία υπήρξε σημαντική, ώστε να διαλευκανθούν μύθοι και προκαταλήψεις αιώνων, να αναγνωριστεί ο σεξουαλικός προσανατολισμός ορισμένων ατόμων και να κατανοηθούν οι σεξουαλικές εκδηλώσεις άλλων. Ωστόσο, δεν θα πρέπει να υπάρξουν άραγε όρια; Ο σαδισμός, ο βιασμός, η παιδεραστία Θα αναγνωριστούν ως εκφράσεις της σεξουαλικής συμπεριφοράς και Θα αγνοηθούν οι επιπτώσεις τους στο κοινωνικό σύνολο;

Η Ψυχιατρική, ως το ηθικό άκρο της Ιατρικής, καλείται να παίξει σημαντικό ρόλο στην κατεύθυνση αυτών των μεταβολών, ώστε να διευκολυνθούν οι ανάγκες των ατόμων για να αποκτήσουν μια πιο ολοκληρωμένη προσωπικότητα που Θα τους βοηθήσει στη διαπροσωπική σχέση και συνακόλουθα στην καλύτερη βιολογική ψυχολογική και κοινωνική προσαρμογή. Γιατί το πρόβλημα με την ιατρικοποίηση της σεξουαλικής λειτουργίας είναι ότι αγνοούνται οι κοινωνικές και διαπροσωπικές παράμετροι του βιοψυχοκοινωνικού ανθρώπου. Ο τελευταίος αιώνας, παρά τις υπερβολές του, παρουσίασε μια ανοχή στην ποικιλομορφία της σεξουαλικής έκφρασης Θα ήταν ίσως σφάλμα, αν αυτός ο αιώνας αντικαταστήσει την ποικιλομορφία με παγκόσμιες προσδοκίες της σεξουαλικής διαδικασίας.

Νίκος Βαϊδάκης

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Katchadourian AH, Lunde TD. Fundamentals of human sexuality. Holt, Rinehart and Winston, 1975.
2. Randall L. Sell. Defining and Measuring Sexual Orientation: a review. *Arch Sexual Behavior* 1997, 26:643-658.
3. Kutchins H, Kirk S. Making us crazy: DSM? The Psychiatric Bible and the Creation of Mental Disorder. Simon and Schuster, New York, 1997.
4. Hart G, Wellings K. Sexual behavior and its medicalisation: in sickness and in health. *BrMedJ* 2002, 324:896-900.
5. Sigusch V. *The neosexual revolution*. *Arch Sexual Behavior* 1998, 27:331-359.
6. *US Preventive Services Task Force*. *Postmenopausal hormone replacement therapy for primary prevention of chronic conditions: Recommendation and rationale*. *Ann Intern Med* 2002, 137:834-839.